

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT JAARLIJKSE METING TAAL EN REKENEN 2022

1 Inleiding

Dit is het technische rapport dat ten grondslag ligt aan de rapportage Peil.Taal en Rekenen – Einde basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs 2021-2022. In dit rapport vindt u de verantwoording van onderzoeksgegevens die zijn gebruikt bij analyses. Er wordt gebruik gemaakt van informatie uit secundaire databronnen.

Dit rapport volgt zoveel mogelijk de paragraafindeling van het publieksrapport.

2 Inhoud

1	Inleiding	2
2	Inhoud	3
3	Databronnen en definities	4
3.1	Databronnen	4
3.1.1	<i>Leerlinggegevens</i>	4
3.2	Definities	4
3.2.1	<i>Algemeen</i>	4
3.2.2	<i>Achtergrondgegevens leerling</i>	4
3.2.3	<i>Achtergrondgegevens school</i>	6
4	Doelpopulatie en Selecties	8
4.1	Doelpopulatie	8
4.2	Analysebestand voor de behaalde referentieniveaus	8
4.3	Analysebestand voor de ontheffingen en niet-deelname	9
5	Prestaties einde basisonderwijs.....	10
5.1	Deelname en ontheffingen	10
5.2	Beheersing referentieniveaus.....	11
5.3	Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen	11
5.4	Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken..	12
5.5	Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar schoolkenmerken ...	16
5.6	Beheersing vaardigheidsniveaus – Samenhang verschillende kenmerken	18
6	Prestaties einde speciaal basisonderwijs	21
6.1	Deelname en ontheffingen	21
6.2	Beheersing referentieniveaus – Totaal	22
6.3	Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen	22
6.4	Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken..	22
6.5	Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar schoolkenmerken ...	27
6.6	Beheersing vaardigheidsniveaus – Samenhang verschillende kenmerken	28
7	Prestaties einde speciaal onderwijs	33
7.1	Deelname en ontheffingen	33
7.2	Beheersing referentieniveaus niveaus.....	34
7.3	Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen	35
7.4	Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken..	35
8	Referenties.....	41
9	Bijlagen.....	42
9.1	Concretisering van referentieniveaus.....	42
9.2	Verklaring voor aantal ontbrekende waarden in opleidingsniveau ouders.....	44

3 Databronnen en definities

In dit hoofdstuk worden de bronnen en definities beschreven die gebruikt zijn voor de analyses.

3.1 Databronnen

3.1.1 Leerlinggegevens

3.1.1.1 DUO-ROD - Inschrijvingsgegevens
Vanuit DUO krijgt de Inspectie van het Onderwijs inschrijvingsbestanden (ROD) met o.a. leerlingaantallen en achtergrondkenmerken. Dit betreft de inschrijvingen van leerlingen op peildatum 1 oktober van schooljaar 2021/2022 in zowel het bo, sbo, als het so.

3.1.1.2 DUO-ROD - Toetsgegevens
Vanuit DUO krijgt de Inspectie van het Onderwijs bestanden met eindtoetsgegevens. Dit betreft alle gemaakte eindtoetsen in zowel het bo, sbo, als het so over het schooljaar 2021/2022. In dit bestand staat ook opgenomen welke leerlingen niet aan de toets hebben deelgenomen (al dan niet op basis van een ontheffingsgrond).

3.1.1.3 CBS
Om de leerlinggegevens te verrijken zijn de ROD-data op individueel niveau gekoppeld aan CBS-gegevens. Hierdoor kan gebruikt gemaakt worden van het ouderlijk opleidingsniveau, het huishoudinkomen, en de gezinssamenstelling van leerlingen. In sectie 3.2 komen de gebruikte definities aan bod.

3.2 Definities

3.2.1 Algemeen

3.2.1.1 Referentie- en streefniveaus
Indicator die aangeeft of leerlingen op basis van de eindtoetsresultaten het referentieniveau 1F ofwel het streefniveau 1S (voor rekenen) of 2F (voor lezen en taalverzorging) heeft bereikt. In het rapport gebruiken we de benaming "1S/2F" om het streefniveau aan te duiden voor lezen en taalverzorging. Voor een uitvoerige beschrijving van de vaardigheden die onderliggend zijn aan deze niveau indeling, zie bijlage 9.1.

3.2.1.2 Lezen en rekenen hoog/midden/laag
Op basis van het behaalde vaardigheidsniveau per domein zijn indicatoren gemaakt die aangeven of leerlingen op zowel het reken- als leesdomein het streefniveau (lezen/rekenen hoog), minimaal het fundamenteel niveau (lezen/rekenen midden) of beneden het fundamenteel niveau (lezen/rekenen laag) presteren.

3.2.2 Achtergrondgegevens leerling

3.2.2.1 Schooladvies voortgezet onderwijs: initieel
Dit is het schooladvies dat leerlingen in bo, sbo en so krijgen, voordat de uitslag van de eindtoets bekend is.

- 3.2.2.2 Ontheffing deelname eindtoets
Sommige leerlingen hoeven de eindtoets niet te maken. Dit kan gelden voor: leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland zijn en het Nederlands onvoldoende beheersen; meervoudig gehandicapte kinderen die zeer moeilijk leren en zeer moeilijk lerende kinderen. Leerlingen met een ontheffing mogen de eindtoets wel maken. De Onderwijsinspectie laat de resultaten van leerlingen met een ontheffing buiten beschouwing bij de beoordeling van de eindresultaten.
- 3.2.2.3 Niet-deelname eindtoets
Leerlingen kunnen op basis van een ontheffingsgrond niet hebben deelgenomen aan de eindtoets, maar ook door ziekte/verhinderende op de toetsdatum.
- 3.2.2.4 Geslacht
Het geslacht van de leerling is weergegeven als jongen of meisje.
- 3.2.2.5 Migratieachtergrond
De migratieachtergrond van de leerling wordt bepaald op basis van zijn/haar geboorteland en het geboorteland van zijn/haar juridische ouders. Leerlingen worden in vier categorieën ingedeeld: leerlingen zonder migratieachtergrond, leerlingen met een westerse migratieachtergrond, leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond van de tweede generatie en leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond van de eerste generatie. Het onderscheid tussen eerste- en tweedegeneratie is voor leerlingen met een westerse migratieachtergrond niet gemaakt vanwege beperkte aantallen.
- 3.2.2.6 Hoogst behaalde opleiding ouders
Vastgesteld is wie de (juridische) ouders zijn van de leerling en het hoogst behaalde opleidingsniveau onder beide ouders. Als een leerling één ouder heeft dan geldt het opleidingsniveau van deze ouder. Het opleidingsniveau is ingedeeld in vier categorieën: maximaal een mbo 2-opleiding; mbo-3 of mbo-4 ; hbo-associate degree of - bachelor; wo of hbo-master. Het opleidingsniveau van ouders is bij een deel van de leerling onbekend.
- 3.2.2.7 Huishoudinkomen
Vastgesteld is van welk huishouden de leerling deel uitmaakt op peildatum 1 oktober 2021. Dit komt overeen met het schooljaar waarin de toets is afgenomen (2021/2022). Van dit huishouden is het (niet-gestandaardiseerd) besteedbaar huishoudinkomen over 2021 genomen. Op basis hiervan zijn leerlingen ingedeeld in drie categorieën: laag huishoudinkomen (beneden modaal), gemiddeld huishoudinkomen (tussen modaal en 2x modaal), en hoog huishoudinkomen (2x modaal en hoger). Voor een klein aantal leerlingen is het huishoudinkomen onbekend.
- 3.2.2.8 Eenoudergezin
Vastgesteld is van welk huishouden de leerling deel uitmaakt op peildatum 1 oktober 2021. Leerlingen in een particulier huishouden die administratief alleen ofwel bij de juridische vader ofwel bij de juridische moeder wonen zijn aangeduid als deel uitmakend van een "eenoudergezin". Voor een klein aantal leerlingen is de gezinssituatie onbekend.
- 3.2.2.9 Groot gezin
Vastgesteld is van welk huishouden de leerling deel uitmaakt op peildatum 1 oktober 2021. Leerlingen in een particulier huishouden waarin meer dan 2 thuiswonenden, minderjarige kinderen voorkomen zijn aangeduid als deel

uitmakend van een "groot gezin". Voor een klein aantal leerlingen is de gezinssituatie onbekend.

3.2.2.10 Vertraagd/versneld

Een leerling doet gemiddeld acht jaar over de basisschool. Een leerling wordt als vertraagd beschouwd als deze op 1 oktober in groep 8 aangekomen, 12 jaar of ouder is. In dat geval zal een leerling ruim meer dan 8 jaar over de basisschool doen. Een leerling is versneld als deze op 1 oktober in groep 8 10 jaar of jonger is. Deze leerling zal (hoogstwaarschijnlijk) uitstromen op het moment dat hij of zij 11 jaar of jonger is. Voor het speciaal onderwijs en het speciaal basisonderwijs is deze indeling niet gemaakt. De reden hiervoor is dat leeftijd in deze onderwijssoorten een minder goede indicator is van een vertraagde of versnelde onderwijsloopbaan.

3.2.2.11 Cluster

In het speciaal onderwijs worden tegenwoordig drie clusters geregistreerd: cluster 1, voor blinde en slechtziende kinderen; cluster 2, voor dove, doofblinde en slechthorende kinderen of voor kinderen met ernstige spraak-taalmoelijkheden; en overig (cluster 3 en 4), voor leerlingen met een lichamelijke beperking, een chronische ziekte, een verstandelijke beperking, een gedragsstoornis, ontwikkelingsstoornis, een psychiatrisch probleem of een ernstige meervoudige beperking.

Om toch een onderscheid te kunnen maken tussen cluster 3 en cluster 4 leerlingen, wordt gebruik gemaakt van een variabele die op *schoolniveau* aangeeft wat de hoofdsoort van het onderwijs is dat op deze school wordt gegeven. Met deze variabele kunnen leerlingen ingedeeld worden in cluster 3 / 4 op basis van de hoofdsoort onderwijs die op de school waarop ze staan ingeschreven wordt gegeven. Scholen waarvan de hoofdsoort onderwijs die wordt gegeven "onderwijs aan langdurig zieke kinderen met een lichamelijke handicap", "onderwijs aan lichamenlijk gehandicapte kinderen", "onderwijs aan zeer moeilijk lerende kinderen", "onderwijs aan kinderen met een lichamelijke handicap die tevens zeer moeilijk lerend zijn" of "onderwijs aan kinderen met Syndroom van Down" is zijn toegewezen aan cluster 3. Scholen waarvan de hoofdsoort onderwijs die wordt gegeven "onderwijs aan zeer moeilijk opvoedbare kinderen", "onderwijs aan langdurig zieke kinderen anders dan met een lichamelijke handicap", of "onderwijs aan kinderen in scholen verbonden aan pedologische instituten" is zijn toegewezen aan cluster 4.

3.2.3 *Achtergrondgegevens school*

3.2.3.1 Eindtoets

Voor scholen in het bo, sbo, en het so is het verplicht om bij leerlingen in het laatste leerjaar een eindtoets af te nemen. Een eindtoets geeft een advies naast het schooladvies voor het best passende brugklatype. In 2022 waren er 5 eindtoetsen waaruit scholen konden kiezen. Tabel 3.1 beschrijft de toetsdeelname naar toetsaanbieder op schoolniveau voor so, sbo en het so samen.

Tabel 3.1: Toetsdeelname naar toetsaanbieder op schoolniveau (n=6.649)

	Toetsaanbieder	
	%	n
Centrale eindtoets (CET)	40	2.684
ROUTE 8	18	1.172
ICE Eindevaluatie Primair Onderwijs (IEP)	35	2.325
Dia-eindtoets	4	296
AMN eindtoets	3	172

3.2.3.2 Schoolweging

De schoolweging wordt gebruikt om de complexiteit van de leerlingenpopulatie op een school te duiden. Het CBS berekent de schoolweging op basis van de volgende kenmerken: het opleidingsniveau van de ouders; het gemiddeld opleidingsniveau van alle moeders op school; het land van herkomst van de ouders; de verblijfsduur van de moeder in Nederland en of ouders in de schuldsanering zitten.

3.2.3.3 Schoolgrootte

Scholen zijn op basis van het aantal ingeschreven leerlingen ingedeeld in verschillende categorieën, namelijk: 100 of minder leerlingen, 101-200 leerlingen, 201-300 leerlingen, 301-400, meer dan 400 leerlingen.

3.2.3.4 Gemiddelde kenmerken van de leerlingpopulatie

Voor de meeste in 3.2.2 genoemde achtergrondkenmerken van leerlingen zijn op schoolniveau het gemiddelde aandeel leerlingen met deze achtergrond berekend. Dit resulteert in de volgende variabelen: aandeel meisjes, aandeel leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond, aandeel leerlingen met max. mbo2 opgeleide ouders, aandeel leerlingen met hbo-master/wo opgeleide ouders, aandeel leerlingen met laag huishoudinkomen, aandeel leerlingen met hoog huishoudinkomen, aandeel leerlingen uit een eenoudergezin, aandeel leerlingen uit een groot gezin.

In de uitsplitsingen van behaald vaardigheidsniveau naar school(populatie)kenmerken worden de scholen steeds in 3 categorieën ingedeeld op basis van hun aandeel leerlingen met een bepaald kenmerk: de 25% scholen met het *laagste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, de 25% scholen met het *hoogste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, en de 50% scholen daar tussenin. In de multivariate regressieanalyses worden de variabelen die de leerlingpopulatie op de school beschrijven gestandaardiseerd.

4 Doelpopulatie en Selecties

In dit hoofdstuk worden de doelpopulatie en de selecties beschreven die zijn toegepast op de bronbestanden om tot de analysebestanden te komen.

4.1 Doelpopulatie

De populatie waarover we in dit rapport uitspraken doen op het gebied van hun behaalde referentieniveau betreft alle deelnemers van de eindtoetsen in het bo, sbo, en so. Hierbij wijken we licht af van eerder gebruikte definities voor de Staat van het Onderwijs. We conditioneren niet op inschrijvingen uitsluitend in leerjaar 8. We beantwoorden daarmee dus de onderzoeksvraag "wat zijn de vaardigheden van leerlingen die de eindtoets hebben gemaakt?", en niet "wat zijn de vaardigheden van achtstegroepers die de eindtoets hebben gemaakt?".

Naast bovenstaande onderzoeksinhoudelijke reden, zijn er een tweetal praktische redenen om de conditionering op leerjaar 8 niet toe te passen. Ten eerste wordt in het so niet gewerkt met leerjaaraanduiding. Niet conditioneren op leerjaar komt daarmee de uniformiteit van de analyses over de verschillende onderwijssoorten ten goede. Ten tweede zit er in een aantal gevallen een discrepantie tussen de leerjaaraanduiding op basis van het inschrijvingenbestand en het toetsbestand. Met name in het sbo kan dit leiden tot verschillen in aantallen, afhankelijk van welk bestand als leidend wordt genomen.

Daarnaast baseren we ons in de toewijzing van leerlingen aan de verschillende onderwijssoorten op de informatie uit het toetsbestand. Als de toets in het WEC (i.p.v. het WPO) gemaakt is, classificeren we deze leerling als een so-toetsleerling.¹ In zeldzame gevallen komt het voor dat de onderwijssoort op basis van het inschrijvingenbestand (peildatum 1 oktober) niet overeen komt met de onderwijssoort uit het toetsbestand (peildatum toetsdatum). Het kan immers voor komen dat leerlingen tijdens het schooljaar van school/onderwijssoort wisselen.

4.2 Analysebestand voor de behaalde referentieniveaus

Het originele toetsbestand bevat 185.849 records. Dit betreft alle gemaakte toetsen, maar ook de ontheffingen en niet-deelnemers in zowel bo, sbo, als so. Uit dit bestand worden de records met een ontheffingsgrond, niet-deelname, of ontbrekende toetsuitslag verwijderd. Vervolgens wordt een selectie gemaakt op de hoofdtoets, en het bestand op onderwijsnummer ontdebeld. Hierdoor blijven er uiteindelijk 180.190 records over.

Om onderscheid te maken tussen de so en bo/sbo toetsen gebruiken we de indicator uit het toetsbestand die aangeeft of de gemaakte hoofdtoets behoort tot een inschrijving in het WPO of het WEC. De WEC toetsen wijzen we toe aan het so, de WPO toetsen horen bij ofwel het bo of het sbo.

Om onderscheid te maken tussen de bo en sbo toetsen gebruiken we informatie over de type po uit het Inschrijvingenbestand van het po. Deze variabele geeft

---

¹ Inschrijvingen kunnen vallen onder de WPO, dat staat voor "Wet Primair Onderwijs", of de WEC, dat staat voor "Wet op de Expertisecentra".

aan of een bepaalde inschrijving het bo of het sbo betreft. Op basis van deze toewijzing komen we uit op de volgende aantallen gemaakte toetsen per sector:

bo: 171.003
sbo: 5.817
so: 3.257

Waarbij er in totaal 113 observaties overblijven die vanwege ontbrekende informatie in het Inschrijvingenbestand niet kunnen worden toegewezen aan bo of sbo. In de meeste gevallen gaat dit om leerlingen die ná de peildatum van 1 oktober die voor het Inschrijvingenbestand wordt gehanteerd, zijn ingeschreven komen te staan op een bepaalde school. Deze observaties worden niet meegenomen in de analyses.

4.3 Analysebestand voor de ontheffingen en niet-deelname

Vanuit hetzelfde bovengenoemde toetsbestand met 185.849 records worden de records geselecteerd die een niet-ontbrekende waarde hebben op de "reden niet-deelname" of "reden ontheffing" variabelen, en op onderwijsnummer ontdebeld. Dit resulteert in een bestand met 5.659 observaties.

Deze records worden vervolgens weer op basis van de indicator die aangeeft of de toets tot een WEC of WPO inschrijving behoort toegewezen aan het so of het bo/sbo. Dit laatste onderscheid wordt wederom gemaakt op basis van de type po indicator uit het Inschrijvingenbestand. Op basis hiervan komen we uit op de volgende aantallen ontheffingen of niet-deelname per sector:

bo: 2.655
sbo: 1.241
so: 1.405

Waarbij er in totaal 358 observaties overblijven die vanwege ontbrekende informatie uit het Inschrijvingenbestand niet kunnen worden toegewezen aan het bo of sbo. In 339 van deze gevallen gaat het om leerlingen die op basis van de ontheffingsgrond "korter dan 4 jaar in Nederland" de eindtoets niet hoeven te maken. Vermoedelijk betreft dit dus leerlingen die recent naar Nederland zijn gemigreerd, na de peildatum 1 oktober op school zijn ingeschreven, en op grond van een ontheffing de toets niet hoeven te maken. Deze observaties worden niet meegenomen in de analyses.

5 Prestaties einde basisonderwijs

In dit hoofdstuk komen de resultaten voor het bo aan bod.

5.1 Deelname en ontheffingen

Tabel 5.1 toont het percentage toetsdeelnemers naar de verschillende eindtoetsen in het bo. Tabel 5.2 toont het percentage leerlingen dat ofwel een ontheffing ofwel niet heeft deelgenomen aan de eindtoets in het bo. Tabel 5.3 toont het totaal aantal ontheffingen, ongeacht of de leerling uiteindelijk wel of niet heeft deelgenomen aan de eindtoets, uitgesplitst naar ontheffingsgrond. Tabel 5.4 toont het totaal aantal niet-deelnemers, uitgesplitst naar of de reden van niet-deelname ziekte/verhinderend danwel een ontheffingsgrond is geweest.

Tabel 5.1: Toetsdeelname naar toetsaanbieder – bo

	Toetsaanbieder
	%
Centrale eindtoets (CET)	45,4
ROUTE 8	13,3
ICE Eindevaluatie Primair Onderwijs (IEP)	35,1
Dia-eindtoets	4,2
AMN eindtoets	2,0
Totaal obs.	171.003

Tabel 5.2: Ontheffingen en niet-deelname – bo

	Deelgenomen	Verhinderd	Ontheffing
	%	%	%
Geen ontheffing	0	100	0
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	20,4	0	48,1
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	79,3	0	49,8
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	0,3	0	2,1
Totaal obs.	700	338	1617

Tabel 5.3: Ontheffingen – bo

	Ontheffingen
	%
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	39,7
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	58,7
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	1,6
Totaal obs.	2.317

Tabel 5.4: Niet-deelname – bo

	Niet-deelname
	%
Verhinderend/medische reden	17,3
Ontheffing	82,7
Totaal obs.	1.955

5.2 Beheersing referentieniveaus

Tabel 5.5 en 5.6 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald referentieniveau behalen. Tabel 5.5 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.6 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein, en de combinatie van alle drie de domeinen.

Tabel 5.5: Beheersing vaardigheidsniveaus per domein – bo

	Rekenen	Taal – Lezen	Taal - Taalverzorging
	%	%	%
1S / 2F	42,2	73,1	62,0
1F	50,4	24,8	35,3
onder 1F	7,5	2,1	2,8
Totaal obs.	171.003	171.003	171.003

Tabel 5.6: Beheersing vaardigheidsniveaus gecombineerd – bo

	Rekenen/lezen 1S/2F	Rekenen/lezen < 1F	Alle domeinen 1S / 2F	Alle domeinen onder 1F
	%	%	%	%
Nee	60,6	98,9	65,8	99,6
Ja	39,4	1,1	34,2	0,4
Totaal obs.	171.003	171.003	171.003	171.003

5.3 Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen

Tabel 5.7 toont het percentage van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald referentieniveau behalen, conditioneel op het behalen van het streefniveau in 1 van de andere domeinen.

Tabel 5.7: *Beheersing referentieniveaus andere domeinen, conditioneel op behalen streefniveau in een bepaald domein – bo*

	Rekenen 1S		Lezen 2F		Taalverzorging 2F	
	Lezen	Taalvz.	Rekenen	Taalvz.	Rekenen	Lezen
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	93,3	85,2	53,8	73,5	58,0	86,7
1F	6,6	14,6	44,0	25,8	40,2	13,0
onder 1F	0,1	0,2	2,2	0,7	1,8	0,3
Totaal obs.	72.116		125.062		105.979	

5.4 Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken

Tabel 5.8 en 5.9 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het geslacht van de leerling. Tabel 5.8 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.9 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein.

Tabel 5.8: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – bo*

	Rekenen		Lezen		Taalverzorging	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	46,4	38,0	70,3	76,0	57,1	66,8
1F	47,4	53,3	27,1	22,5	39,1	31,5
onder 1F	6,2	8,7	2,6	1,5	3,8	1,8
Totaal obs.	85.017	85.986	85.017	85.986	85.017	85.986

Tabel 5.9: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – bo*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%
Nee	57,7	63,6	98,7	99,0
Ja	42,3	36,4	1,3	1,0
Totaal obs.	85.017	85.986	85.017	85.986

Tabel 5.10 en 5.11 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het initiële schooladvies van de leerling. Tabel 5.10 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.11 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan het advies ontbreekt (1.785), er geen specifiek advies mogelijk is geweest (170), of een vso advies hebben ontvangen (155). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 5.10: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – bo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Pro	0,3	17,1	82,6	3,6	58,9	37,4	5,0	58,7	36,3	906
vmbo-b	0,7	47,9	51,4	13,8	70,3	15,9	12,9	69,9	17,2	9.445
vmbo-b / vmbo-k	1,5	67,3	31,2	25,2	67,0	7,8	19,9	70,1	9,9	7.043
vmbo-k	4,2	79,6	16,3	40,3	56,2	3,5	28,9	65,4	5,7	16.182
vmbo-k / vmbo-(g)t	9,2	82,9	7,8	53,2	45,1	1,6	39,7	57,2	3,1	9.241
vmbo-(g)t	18,0	78,5	3,6	67,4	31,7	0,9	50,5	47,8	1,7	29.176
vmbo-(g)t / havo	33,8	65,2	1,1	80,7	19,1	0,2	64,0	35,3	0,7	17.727
havo	54,6	45,0	0,4	90,2	9,8	0,1	76,1	23,7	0,3	27.688
havo-vwo	72,9	27,1	0,1	95,7	4,3	0,0	85,0	14,9	0,1	18.950
vwo	90,5	9,5	0,0	98,6	1,4	0,0	94,0	6,0	0,0	32.535

Tabel 5.11: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – bo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
pro	99,9	0,1	65,7	34,3	906
vmbo-b	99,7	0,3	89,1	10,9	9.445
vmbo-b / vmbo-k	99,4	0,6	96,4	3,6	7.043
vmbo-k	97,5	2,5	98,7	1,3	16.182
vmbo-k / vmbo-(g)t	94,1	5,9	99,6	0,4	9.241
vmbo-(g)t	86,4	13,6	99,9	0,1	29.176
vmbo-(g)t / havo	71,4	28,6	100,0	0,0	17.727
havo	49,4	50,6	100,0	0,0	27.688
havo-vwo	29,5	70,5	100,0	0,0	18.950
vwo	10,5	89,5	100,0	0,0	32.535

Tabel 5.12 en 5.13 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de snelheid waarop ze het basisonderwijs hebben doorlopen. Tabel 5.12 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.13 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein.

Tabel 5.12: Beheersing vaardigheidsniveaus naar schoolloopbaan – bo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Regulier	43,7	49,7	6,5	75,0	23,2	1,8	63,8	33,8	2,3	127.877
Versneld	53,5	43,3	3,2	81,7	17,5	0,8	73,9	25,2	0,9	21.884
Vertraagd	21,1	61,5	17,4	53,2	41,7	5,0	38,5	54,1	7,3	21.242

Tabel 5.13: Beheersing vaardigheidsniveaus naar schoolloopbaan – bo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	
Regulier	59,0	41,0	99,0	1,0	127.877
Versneld	49,4	50,6	99,6	0,4	21.884
Vertraagd	81,9	18,1	97,0	3,0	21.242

Tabel 5.14 en 5.15 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de migratieachtergrond van de leerling. Tabel 5.14 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.15 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein.

Tabel 5.14: Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – bo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Geen migr.	43,2	49,9	6,9	75,3	22,9	1,8	62,2	35,1	2,7	126.566
NW- 1 ^e generatie	38,9	51,8	9,3	58,1	37,5	4,4	56,9	38,7	4,4	5.395
NW- 2 ^e generatie	36,0	53,6	10,4	64,8	32,2	3,0	60,2	37,0	2,8	25.167
Westers	45,4	48,0	6,5	74,2	23,7	2,1	65,3	32,3	2,5	13.654

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 5.15: Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – bo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	
Geen migr.	59,3	40,7	99,0	1,0	126.566
NW- 1 ^e gen	67,3	32,7	97,9	2,1	5.395
NW- 2 ^e gen	67,4	32,6	98,2	1,8	25.167
Westers	57,7	42,3	98,9	1,1	13.654

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 5.16 en 5.17 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald referentieniveau behalen, uitgesplitst naar het hoogst behaalde opleidingsniveau van de ouders, en het huishoudinkomen van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 5.16 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.17 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan het kenmerk ontbreekt, namelijk: opleidingsniveau = 23.256 en huishoudinkomen: 6.255. De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen. Met name het opleidingsniveau van de ouders valt op wat betreft het hoge aantal ontbrekende waarden. Dit heeft te maken met de manier waarop opleidingsniveau wordt geregistreerd. Zie voor een meer uitgebreide toelichting bijlage 9.2.

Tabel 5.16: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – bo*

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau										
MBO2	24,9	60,3	14,8	54,9	40,4	4,7	48,7	46,5	4,8	23.148
MBO34	32,4	57,3	10,3	66,3	31,1	2,6	55,5	41,0	3,5	43.496
HBO	47,3	48,2	4,5	80,3	18,6	1,1	66,5	31,6	1,9	45.202
WO / HBO master	62,4	35,5	2,1	89,1	10,6	0,4	76,2	22,8	1,0	35.901
Huishoudinkomen										
Beneden modaal	30,2	56,9	12,9	60,8	35,4	3,8	53,0	42,8	4,2	26.444
Modaal – 2x modaal	38,7	53,2	8,1	71,1	26,7	2,2	60,3	36,7	3,0	80.644
Hoger dan 2x modaal	53,0	43,0	4,0	82,2	16,8	1,0	68,7	29,5	1,8	57.660

Tabel 5.17: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – bo*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau					
MBO2	78,2	21,8	97,3	2,7	23.148
MBO34	70,7	29,3	98,5	1,5	43.496
HBO	55,3	44,7	99,5	0,5	45.202
WO / HBO master	39,5	60,5	99,8	0,2	35.901
Huishoudinkomen					
Beneden modaal	73,0	27,0	97,7	2,3	26.444
Modaal – 2x modaal	64,2	35,8	98,8	1,2	80.644
Hoger dan 2x modaal	49,5	50,5	99,5	0,5	57.660

Tabel 5.18 en 5.19 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het bo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het hoogst behaalde opleidingsniveau van de ouders, en het huishoudinkomen van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 5.18 toont de resultaten apart per domein, tabel 5.19 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan informatie over de gezinssamenstelling ontbreekt (6.501). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 5.18: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling- bo*

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Eenoudergezin										
Nee	44,5	49,0	6,5	75,1	23,2	1,8	63,7	33,7	2,5	135.333
Ja	32,8	55,8	11,4	65,6	31,2	3,2	54,5	41,7	3,8	29.169
Groot gezin										
Nee	42,3	50,4	7,3	74,2	23,9	1,9	62,4	35,0	2,7	102.087
Ja	42,6	49,9	7,5	72,1	25,7	2,2	61,7	35,4	2,9	62.415

Tabel 5.19: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling- bo*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Eenoudergezin					
Nee	58,3	41,7	99,1	0,9	135.333
Ja	69,9	30,1	98,1	1,9	29.169
Groot gezin					
Nee	60,4	39,6	99,0	1,0	102.087
Ja	60,4	39,6	98,8	1,2	62.415

5.5 Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar schoolkenmerken

Tabel 5.20 toont de gemiddelde beheersing van de vaardigheidsniveaus op schoolniveau in het bo, uitgesplitst naar schoolkenmerken. Zoals in 3.2.3.3. aangegeven, zijn de scholen steeds in 3 categorieën ingedeeld op basis van hun aandeel leerlingen met een bepaald kenmerk: de 25% scholen met het *laagste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, de 25% scholen met het *hoogste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, en de 50% scholen daar tussenin.

Tabel 5.20: *Gemiddelde beheersing van vaardigheidsniveaus naar schoolkenmerken - bo*

	Rekenen		Lezen		Taalvaardigheid		Lezen + rekenen		Aantal obs.
	1S	onder 1F	2F	onder 1F	2F	onder 1F	1S	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	
Aandeel hoogopgeleid									
Laag (0-25)	33,5	11,1	62,3	3,5	55,7	3,9	30,0	2,0	1.539
Midden (25-75)	40,2	7,6	72,1	2,0	60,7	2,8	37,2	1,1	3.087
Hoog (75-100)	49,2	5,3	80,6	1,1	66,0	2,3	47,1	0,6	1.535
Aandeel laagopgeleid									
Laag (0-25)	48,6	5,1	79,7	1,1	66,0	2,3	46,0	0,6	1.540
Midden (25-75)	40,9	7,3	73,2	1,9	61,1	2,7	38,1	1,0	3.079
Hoog (75-100)	32,8	11,8	61,1	3,7	55,0	4,0	29,1	2,2	1.542
Aandeel hoog huishoudinkomen									
Laag (0-25)	32,8	11,5	61,3	3,7	55,4	3,9	29,0	2,2	1.536
Midden (25-75)	40,6	7,6	73,0	1,9	60,8	2,9	37,8	1,0	3.090
Hoog (75-100)	49,1	4,9	79,9	1,1	66,1	2,1	46,8	0,6	1.535
Aandeel laag huishoudinkomen									
Laag (0-25)	46,8	5,5	78,2	1,2	65,1	2,3	44,1	0,6	1.540
Midden (25-75)	41,4	7,2	73,5	1,9	61,2	2,9	38,7	1,0	3.080
Hoog (75-100)	33,6	11,6	62,0	3,7	55,7	3,8	29,8	2,2	1.541
Aandeel NW-migratieachtergrond									
Laag (0-25)	42,0	6,6	74,1	1,7	62,1	2,6	39,1	0,9	1.540
Midden (25-75)	42,9	7,0	74,6	1,7	62,4	2,7	40,2	1,0	3.079
Hoog (75-100)	35,4	11,0	63,8	3,5	56,3	3,8	31,8	2,0	1.542
Aandeel schoolweging									
Laag (0-25)	49,5	5,0	80,7	1,0	66,4	2,2	47,3	0,6	1.539
Midden (25-75)	40,6	7,4	72,8	1,9	60,8	2,8	37,6	1,0	3.086

	Rekenen		Lezen		Taalvaardigheid		Lezen + rekenen		Aantal obs.
	1S	onder 1F	2F	onder 1F	2F	onder 1F	1S	onder 1F	
Hoog (75-100)	32,6	11,7	60,8	3,9	55,2	3,9	28,9	2,2	1.536
Aandeel Schoolgrootte									
Laag (0-25)	38,7	8,2	70,3	2,2	58,9	3,1	35,7	1,3	1.544
Midden (25-75)	40,3	8,3	71,0	2,2	60,4	3,1	37,3	1,2	3.081
Hoog (75-100)	43,9	6,8	74,9	2,0	63,5	2,5	41,2	1,1	1.536

5.6 Beheersing vaardigheidsniveaus – Samenhang verschillende kenmerken

Om schoolverschillen in de behaalde referentieniveaus en de samenhang van het behaalde referentieniveau met diverse leerling- en schoolkenmerken in kaart te brengen is gebruik gemaakt van multilevel logistische regressiemodellen. De afhankelijke variabele in de bo-modellen is een dummy die aangeeft of de leerling op zowel rekenen als leesvaardigheid het *streefniveau* heeft behaald. Er is gekozen voor lezen en rekenen samen om het aantal modellen te beperken, en omdat taalvaardigheid een ondersteunende vaardigheid is: leerlingen die 1S/2F in lezen beheersen, doen dat bijna altijd ook bij taalvaardigheid. Deze uitkomstmaat heeft daarnaast als voordeel dat deze voldoende spreiding tussen scholen bevat om gebruikt te kunnen worden.

Voor het bo zijn 4 verschillende modellen gedraaid. In model 1 wordt gekeken naar de ongecorrigeerde schoolverschillen: alleen de school wordt als voorspeller meegenomen als 'random effect'. In model 2 worden een aantal leerlingkenmerken toegevoegd. In model 3 wordt op het niveau van de school de schoolweging toegevoegd. In model 4 voegen we op leerlingniveau een interactie toe tussen migratieachtergrond en opleidingsniveau van de ouders. Dit laatste model is geschat om meer inzicht te krijgen in de samenhang tussen de migratieachtergrond van leerlingen en de kans op het behalen van het streefniveau. De hypothese is dat vanwege de selectiviteit van het ontbreken van informatie over het opleidingsniveau van de ouders, de daadwerkelijke cognitieve capaciteiten van de ouders van kinderen met een migratieachtergrond niet op dezelfde manier worden gevangen door de ouderlijke opleidingsmaat. Met deze interactie kijken we wat de verschillen tussen leerlingen met- en zonder migratieachtergrond zijn gegeven een vergelijkbaar ouderlijk opleidingsniveau.

De maat voor de verschillen tussen scholen waar we naar kijken is de Intra-Cluster Correlatiecoëfficiënt (ICC). Hoe hoger de ICC, hoe meer de variatie gedreven wordt door verschillen tussen scholen, en hoe minder verschillen er binnen scholen zijn. In model 1 staat de ICC voor de ongecorrigeerde schoolverschillen. In modellen 2, 3, en 4 staat de ICC voor de schoolverschillen die overblijven nadat is gecorrigeerd voor de verschillende leerling- en schoolpopulatiekenmerken. Verder is er een maat toegevoegd die de voorspelkracht van het model in kaart brengt: de McKelvey and Zavoina pseudo R^2 (McKelvey & Zavoina, 1975)

In logistische regressie staan de coëfficiënten in de verschillende tabellen staan voor zogenaamde "odds-ratios". Een odds-ratio van hoger (lager) dan 1.00 betekent dat een bepaald kenmerk de kans verhoogt (verlaagt) dat de uitkomstmaat plaatsvindt. In dit geval betekenen de odds-ratios hoger dan 1 dus dat leerlingen met dit kenmerk vaker het streefniveau behalen.

Tabel 5.21 toont de resultaten van de uitgevoerde regressieanalyses. De ongecorrigeerde ICC is in het bo 0.091, zoals af te lezen valt uit kolom (1). In de modellen waar leerlingkenmerken en schoolweging wordt toegevoegd daalt de ICC naar 0.063. Dit houdt in dat een deel van de verschillen tussen scholen kleiner worden wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in de schoolpopulatie.

Tabel 5.21: Samenhang beheersing streefniveau rekenen en leesvaardigheid met school- en leerlingkenmerken - bo

	(1)	(2)	(3)	(4)
Geslacht: Meisje		0,772 (0,009)	0,772 (0,009)	0,772 (0,009)
Migratieachtergrond: Westers		1,206 (0,043)	1,234 (0,044)	0,994 (0,122)
Migratieachtergrond: Niet-westers 2 ^e gen		1,002 (0,018)	1,029 (0,019)	0,912 (0,034)
Migratieachtergrond: Niet-westers 1 ^e gen		1,176 (0,025)	1,181 (0,025)	0,965 (0,043)
Opleiding ouders: Max MBO2		0,384 (0,008)	0,396 (0,008)	0,319 (0,009)
Opleiding ouders: MBO34		0,551 (0,008)	0,559 (0,009)	0,548 (0,009)
Opleiding ouders: WO/HBO master		1,773 (0,028)	1,743 (0,028)	1,768 (0,031)
Opleiding ouders: onbekend		0,583 (0,012)	0,591 (0,012)	0,553 (0,013)
Inkomen ouders: beneden modaal		0,893 (0,017)	0,901 (0,018)	0,892 (0,017)
Inkomen ouders: meer dan 2x modaal		1,238 (0,016)	1,223 (0,016)	1,214 (0,016)
Eenoudergezin		0,794 (0,014)	0,791 (0,014)	0,794 (0,014)
Groot gezin		0,971 (0,012)	0,978 (0,012)	0,968 (0,012)
Schoolweging			0,910 (0,009)	0,906 (0,009)
Schoolgrootte: max. 100 leerlingen			1,031 (0,034)	1,038 (0,034)
Schoolgrootte: 101-200 leerlingen			0,971 (0,022)	0,973 (0,022)
Schoolgrootte: 301-400 leerlingen			0,987 (0,025)	0,985 (0,025)
Schoolgrootte: min. 401 leerlingen			1,064 (0,027)	1,062 (0,027)
Migratieachtergrond: Westers *				1,671
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,234)
Migratieachtergrond: Westers *				1,543
Opleiding ouders: MBO34				(0,243)
Migratieachtergrond: Westers *				0,952
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,158)
Migratieachtergrond: Westers *				1,282
Opleiding ouders: Onbekend				(0,170)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				1,712
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,090)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				1,125
Opleiding ouders: MBO34				(0,054)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				0,919

	(1)	(2)	(3)	(4)
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,049)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				1,135
Opleiding ouders: Onbekend				(0,069)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				1,715
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,130)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				1,145
Opleiding ouders: MBO34				(0,071)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				1,060
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,063)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				1,621
Opleiding ouders: Onbekend				(0,099)
ICC	0,091	0,065	0,063	0,063
Mck-Zav pseudo R2	0,063	0,142	0,142	0,145
Aantal observaties	170.200	170.200	170.200	170.200

Noot: Multilevel logistische regressies met random effect op schoolniveau. Sample: Alle toetsdeelnemers in het bo van het schooljaar 2021/2022 zonder ontheffing of ontbrekende waarden op schoolgewicht. Afhankelijke variabele: Dummy die aangeeft of de leerling op zowel rekenen als leesvaardigheid het streefniveau heeft behaald. Referentiecategorie voor geslacht is "jongen". De referentiecategorie voor migratieachtergrond is "geen migratieachtergrond". De referentiecategorie voor opleiding ouders is "hbo". De referentiecategorie voor huishoudinkomen is "tussen modaal en 2x modaal". De referentiecategorie voor eenoudergezin is "geen eenoudergezin". De referentiecategorie voor groot gezin is "geen groot gezin". De referentiecategorie voor schoolgrootte is "201-300 leerlingen". De maat voor schoolweging is gestandaardiseerd (gemiddelde 0, standaarddeviatie 1). Naast de getoonde variabelen is in kolommen (2), (3), en (4) gecontroleerd voor ontbrekende gezinsinformatie en inkomensinformatie door middel van een dummy. Standaardfouten geclusterd op schoolniveau staan tussen haakjes.

Samenhangen met school- en leerlingkenmerken

Wat betreft leerlingkenmerken in het bo zien we dat leerlingen met hoogopgeleide ouders en een hoog huishoudinkomen vaker het streefniveau behalen. Verder behalen meisjes het streefniveau voor rekenen en lezen minder vaak dan jongens. Ook leerlingen uit eenoudergezinnen, en in mindere mate grote gezinnen, behalen minder vaak het streefniveau. Op schoolniveau is een hoger schoolgewicht gerelateerd aan een lagere kans op het behalen van het streefniveau.

Wat betreft migratieachtergrond zien we dat wanneer rekening wordt gehouden met het ouderlijk opleidingsniveau, leerlingen met een migratieachtergrond relatief vaker het streefniveau behalen dan leerlingen zonder migratieachtergrond. Wanneer we kijken naar kolom 4, zien we dat dit vooral speelt bij leerlingen met laagopgeleide ouders, en leerlingen waarvan het opleidingsniveau van de ouders onbekend is. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de registratie van de hoogst behaalde opleiding voor inwoners van Nederland met een migratieachtergrond minder compleet is dan voor Nederlanders zonder migratieachtergrond. Ook kan het zo zijn dat ouders van kinderen met een migratieachtergrond vaker relatief laag zijn opgeleid gegeven hun cognitieve capaciteiten dan Nederlanders zonder migratieachtergrond.

6 Prestaties einde speciaal basisonderwijs

In dit hoofdstuk komen de resultaten voor het sbo aan bod.

6.1 Deelname en ontheffingen

Tabel 6.16 toont het percentage leerlingen dat ofwel een ontheffing ofwel niet heeft deelgenomen aan de eindtoets in het sbo. Tabel 6.17 toont het totaal aantal ontheffingen, ongeacht of de leerling uiteindelijk wel of niet heeft deelgenomen aan de eindtoets, uitgesplitst naar ontheffingsgrond. Tabel 6.18 toont het totaal aantal niet-deelnemers, uitgesplitst naar of de reden van niet-deelname ziekte/verhindering danwel een ontheffingsgrond is geweest.

Tabel 6.1: Ontheffingen en niet-deelname – sbo

	Deelgenomen	Verhinderd	Ontheffing
	%	%	%
Geen ontheffing	0	100	0
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	2,6	0	1,7
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	97,4	0	96,2
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	0	0	2,1
Totaal obs.	117	58	1066

Tabel 6.2: Ontheffingen – sbo

	Ontheffingen
	%
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	1,8
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	96,4
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	1,9
Totaal obs.	1.183

Tabel 6.4: Niet-deelname – sbo

	Niet-deelname
	%
Verhinderend/medische reden	5,2
Ontheffing	94,8
Totaal obs.	1.124

6.2 Beheersing referentieniveaus – Totaal

Tabel 6.4 en 6.5 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen. Tabel 6.4 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.5 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein, en de combinatie van alle drie de domeinen.

Tabel 6.4: Beheersing vaardigheidsniveaus per domein – sbo

	Rekenen	Taal – Lezen	Taal - Taalvaardigheid
	%	%	%
1S / 2F	2,5	17,3	13,3
1F	27,6	61,6	61,4
onder 1F	69,9	21,1	25,4
Totaal obs.	5.817	5.817	5.817

Tabel 6.5: Beheersing vaardigheidsniveaus gecombineerd – sbo

	Rekenen/lezen 1S/2F	Rekenen/lezen < 1F	Alle domeinen 1S / 2F	Alle domeinen onder 1F
	%	%	%	%
Nee	98,1	80,8	99,1	90,9
Ja	1,9	19,2	0,9	9,1
Totaal obs.	5.817	5.817	5.817	5.817

6.3 Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen

Tabel 6.6 toont het percentage van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald referentieniveau behalen, conditioneel op het behalen van het streefniveau in 1 van de andere domeinen.

Tabel 6.6: Beheersing referentieniveaus andere domeinen, conditioneel op behalen streefniveau in een bepaald domein – sbo

	Rekenen 1S		Lezen 2F		Taalverzorging 2F	
	Lezen	Taalvz.	Rekenen	Taalvz.	Rekenen	Lezen
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	74,7	45,9	10,8	27,7	8,7	36,2
1F	22,6	52,7	56,2	63,7	43,5	54,3
onder 1F	2,7	1,4	33,0	8,5	47,9	9,5
Totaal obs.	146		1.006		771	

6.4 Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken

Tabel 6.7 en 6.8 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het geslacht van

de leerling. Tabel 6.7 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.8 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein.

Tabel 6.7: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – sbo*

	Rekenen		Lezen		Taalverzorging	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	3,5	0,6	18,1	15,6	13,8	12,2
1F	33,6	15,6	61,1	62,6	59,7	64,7
onder 1F	62,9	83,8	20,7	21,8	26,5	23,1
Totaal obs.	3.880	1937	3.880	1.937	3.880	1.937

Tabel 6.8: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – sbo*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%
Nee	97,5	99,4	81,7	79,1
Ja	2,5	0,6	18,3	20,9
Totaal obs.	3.880	1.937	3.880	1.937

Tabel 6.9 en 6.10 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het initiële schooladvies van de leerling. Tabel 6.9 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.10 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan het advies ontbreekt (79), er geen specifiek advies mogelijk is geweest (17), of een vso advies hebben ontvangen (460). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.²

² De tabellen wijken daarnaast iets af van de corresponderende grafiek in het publieksrapport. Dit komt omdat we bij een te laag aantal observaties per categorie er in het publieksrapport voor hebben gekozen deze samen te voegen met de naastgelegen categorie. Hiermee willen we voorkomen dat eventuele verschillen op basis van een te beperkt aantal observaties worden over-geïnterpreteerd.

Tabel 6.9: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – sbo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
pro	0,0	4,5	95,5	2,6	58,7	38,7	7,1	54,1	38,8	1.977
vmbo-b	0,3	28,4	71,4	14,1	72,3	13,5	11,4	67,0	21,7	1.967
vmbo-b / vmbo-k	1,0	41,6	57,4	23,8	67,2	9,0	12,4	67,9	19,7	411
vmbo-k	1,9	69,7	28,4	33,8	62,4	3,8	24,2	67,4	8,5	426
vmbo-k / vmbo-(g)t	6,8	62,5	30,7	52,3	44,3	3,4	17,0	76,1	6,8	88
vmbo-(g)t	13,3	74,7	12,0	57,8	39,6	2,7	31,6	59,1	9,3	225
vmbo-(g)t / havo	27,0	69,8	3,2	76,2	23,8	0,0	41,3	55,6	3,2	63
havo	39,7	57,1	3,2	90,5	9,5	0,0	46,0	50,8	3,2	63
havo-vwo	81,0	14,3	4,8	90,5	4,8	4,8	57,1	28,6	14,3	21
vwo	45,0	50,0	5,0	85,0	15,0	0,0	75,0	25,0	0,0	20

Noot: in de publieksrapportage zijn de groepen havo-vwo en vwo samengenomen vanwege het lage aantal observaties.

Tabel 6.10: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – sbo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
pro	100,0	0,0	62,1	37,9	1.977
vmbo-b	99,9	0,1	89,5	10,5	1.967
vmbo-b / vmbo-k	99,8	0,2	92,7	7,3	411
vmbo-k	99,1	0,9	98,1	1,9	426
vmbo-k / vmbo-(g)t	94,3	5,7	100,0	0,0	88
vmbo-(g)t	92,9	7,1	99,1	0,9	225
vmbo-(g)t / havo	76,2	23,8	100,0	0,0	63
havo	63,5	36,5	100,0	0,0	63
havo-vwo	23,8	76,2	95,2	4,8	21
vwo	55,0	45,0	100,0	0,0	20

Noot: in de publieksrapportage zijn de groepen havo-vwo en vwo samengenomen vanwege het lage aantal observaties.

Tabel 6.11 en 6.12 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de migratieachtergrond van de leerling. Tabel 6.11 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.12 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein.

Tabel 6.11: Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – sbo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Geen migr.	2,7	28,7	68,6	18,8	61,8	19,3	13,7	61,6	24,7	4.161
NW- 1 ^e gen	1,3	22,1	76,6	6,6	59,4	34,0	8,6	57,8	33,7	303
NW- 2 ^e gen	1,3	24,1	74,7	13,6	62,6	23,9	10,8	62,9	26,3	951
Westers	4,3	29,3	66,4	18,8	58,8	22,4	18,1	58,5	23,4	393

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 6.12: Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – sbo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Geen migr.	97,9	2,1	82,4	17,6	4.161
NW- 1 ^e gen	99,3	0,7	70,3	29,7	303
NW- 2 ^e gen	99,1	0,9	77,9	22,1	951
Westers	97,5	2,5	79,9	20,1	393

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 6.13 en 6.14 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het hoogst behaalde opleidingsniveau van de ouders, en het huishoudinkomen van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 6.13 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.14 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan het huishoudinkomen (301) of het opleidingsniveau van de ouders ontbreekt (827). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 6.13: Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – sbo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau										
MBO2	1,0	22,9	76,1	12,0	63,9	24,1	11,0	62,5	26,6	1.951
MBO34	2,2	28,9	68,9	17,6	62,0	20,4	12,4	61,7	25,9	1.979
HBO	6,0	36,3	57,7	29,9	55,8	14,3	19,1	62,3	18,7	755
WO / HBO master	9,2	33,4	57,4	29,5	54,1	16,4	21,6	54,8	23,6	305
Huishoudinkomen										
Beneden modaal	1,3	25,7	73,1	15,6	60,6	23,8	12,2	61,8	26,0	1.945
Modaal – 2x modaal	2,7	28,1	69,2	17,8	62,2	20,0	13,0	61,9	25,1	2.801
Hoger dan 2x modaal	5,3	31,0	63,6	22,3	59,1	18,6	15,2	58,4	26,4	770

Tabel 6.14: Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – sbo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau					
MBO2	99,4	0,6	77,8	22,2	1.951
MBO34	98,6	1,4	81,8	18,2	1.979
HBO	94,4	5,6	87,3	12,7	755
WO / HBO master	92,8	7,2	85,9	14,1	305
Huishoudinkomen					
Beneden modaal	99,0	1,0	78,1	21,9	1.945
Modaal – 2x modaal	98,1	1,9	82,1	17,9	2.801
Hoger dan 2x modaal	95,6	4,4	83,2	16,8	770

Tabel 6.15 en 6.16 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het sbo die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de gezinssamenstelling van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 6.15 toont de resultaten apart per domein, tabel 6.16 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan informatie over de gezinssamenstelling ontbreekt (368). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 6.15: Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling- sbo

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Eenoudergezin										
Nee	3,0	28,5	68,5	18,3	61,3	20,4	13,6	60,8	25,6	3.727
Ja	1,8	26,0	72,2	16,5	61,4	22,1	12,1	62,9	25,0	1.722
Groot gezin										
Nee	2,7	28,3	68,9	19,8	60,8	19,4	13,8	61,6	24,6	3.405
Ja	2,3	26,7	70,9	14,4	62,2	23,4	12,0	61,3	26,7	2.044

Tabel 6.16: Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling- sbo

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Eenoudergezin					
Nee	97,7	2,3	81,9	18,1	3.727
Ja	98,7	1,3	79,3	20,7	1.722
Groot gezin					
Nee	97,9	2,1	82,3	17,7	3.405
Ja	98,2	1,8	79,1	20,9	2.044

6.5 **Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar schoolkenmerken**

Tabel 6.17 toont de gemiddelde beheersing van de vaardigheidsniveaus op schoolniveau in het sbo, uitgesplitst naar schoolkenmerken. Zoals in 3.2.3.3. aangegeven, zijn de scholen steeds in 3 categorieën ingedeeld op basis van hun aandeel leerlingen met een bepaald kenmerk: de 25% scholen met het *laagste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, de 25% scholen met het *hoogste* aandeel leerlingen met dit kenmerk, en de 50% scholen daartussenin.

Tabel 6.17: Gemiddelde beheersing van vaardigheidsniveaus naar schoolkenmerken - sbo

	Rekenen		Lezen		Taalvaardigheid		Lezen + rekenen		Aantal obs.
	1S	onder 1F	2F	onder 1F	2F	onder 1F	1S	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Aandeel hoogopgeleid									
Laag (0-25)	1,4	74,4	13,5	23,7	12,7	25,4	1	21,7	68
Midden (25-75)	2,2	69,7	16,4	20,9	12,9	25	1,5	18,9	132
Hoog (75-100)	3,8	64,5	20,7	18,3	14,9	24,9	3	16,1	65
Aandeel laagopgeleid									
Laag (0-25)	3	65,5	20	18,7	14,7	25,2	2,5	16,5	67
Midden (25-75)	2,7	68,5	17,5	20,4	13,4	25,9	1,9	18,3	132
Hoog (75-100)	1,2	76	11,8	24,5	11,8	23,4	0,7	22,6	66
Aandeel hoog huishoudinkomen									
Laag (0-25)	1,2	74,8	11,7	25	11,3	23,6	0,6	22,9	67
Midden (25-75)	2,5	69,1	17,3	20,6	14,6	24,7	2	18,4	131
Hoog (75-100)	3,5	65,5	20,5	17,9	12,9	27,4	2,5	15,9	67
Aandeel laag huishoudinkomen									
Laag (0-25)	3	66,1	18,5	18,1	12,8	24	2,2	15,9	67
Midden (25-75)	2,5	68,8	18,4	20,6	14,1	25,3	1,9	18,5	131
Hoog (75-100)	1,6	74,8	11,7	24,7	12,3	25,8	1,2	22,9	67
Aandeel NW-migratieachtergrond									
Laag (0-25)	3,4	66,8	18,9	19,0	16,2	22,6	2,3	17,3	66
Midden (25-75)	2,5	69,1	17,2	20,8	12,9	26,1	1,8	18,5	132
Hoog (75-100)	1,3	73,5	13,7	23,1	11,3	25,4	1,1	21,1	67
Aandeel Schoolgrootte									
Laag (0-25)	2,2	70,9	15,3	19,2	14,6	24,6	1,7	17,8	67
Midden (25-75)	2,4	70,0	16,4	22,0	12,8	25,7	1,8	19,7	131
Hoog (75-100)	2,6	67,8	18,9	20,5	12,9	24,2	1,8	18,4	67

6.6 Beheersing vaardigheidsniveaus – Samenhang verschillende kenmerken

Om schoolverschillen in de behaalde referentieniveaus en de samenhang van het behaalde referentieniveau met diverse leerling- en schoolkenmerken in kaart te brengen is gebruik gemaakt van multilevel logistische regressiemodellen. De afhankelijke variabele in de sbo-modellen is een dummy die aangeeft of de leerling op zowel rekenen als leesvaardigheid het *fundamenteel niveau 1F* heeft

behaald. Voor het sbo is hiermee een andere uitkomstmaat gekozen in het bo. De reden hiervoor is dat slechts een heel klein aandeel van de leerlingen in het sbo het streefniveau behaalt voor beide domeinen. De zeldzaamheid van de uitkomst maakt dat de resultaten uit de modellen, met name de ICC, lastiger zijn om te interpreteren.

Voor het sbo zijn 4 verschillende modellen gedraaid. In model 1 wordt gekeken naar de ongecorrigeerde schoolverschillen: alleen de school wordt als voorspeller meegenomen als 'random effect'. In model 2 worden een aantal leerlingkenmerken toegevoegd. In model 3 wordt op het niveau van de school de gemiddelde leerlingkenmerken en schoolgrootte toegevoegd. In het sbo is er immers geen schoolweging waarvan we gebruik kunnen maken. De gemiddelde leerlingkenmerken (i.e., kenmerken van de leerlingpopulatie) vormen een proxy voor deze maat.³ De kenmerken die worden gebruikt, zijn het aandeel leerlingen met max. mbo2 opgeleide ouders, mbo3/4 opgeleide ouders, wo/hbo-master opgeleide ouders, beneden modaal huishoudinkomen, meer dan 2x modaal huishoudinkomen, eenoudergezinnen, grote gezinnen, en niet-westerse migratieachtergrond. In model 4 voegen we op leerlingniveau een interactie toe tussen migratieachtergrond en opleidingsniveau van de ouders, met dezelfde reden als in de bo analyses.

De maat voor de verschillen tussen scholen waar we naar kijken is de Intra-Cluster Correlatiecoëfficiënt (ICC). Hoe hoger de ICC, hoe meer de variatie gedreven wordt door verschillen tussen scholen, en hoe minder verschillen er binnen scholen zijn. In model 1 staat de ICC voor de ongecorrigeerde schoolverschillen. In modellen 2, 3, en 4 staat de ICC voor de schoolverschillen die overblijven nadat is gecorrigeerd voor de verschillende leerling- en schoolpopulatiekenmerken. Verder is er een maat toegevoegd die de voorspelkracht van het model in kaart brengt: de McKelvey and Zavoina pseudo R^2 (McKelvey & Zavoina, 1975).

In logistische regressie staan de coëfficiënten voor zogenaamde "odds-ratios". Een odds-ratio van hoger (lager) dan 1 betekent dat een bepaald kenmerk de kans verhoogt (verlaagt) dat de uitkomstmaat plaatsvindt. In dit geval betekenen de odds-ratios hoger dan 1 dus dat leerlingen met dit kenmerk vaker het basisniveau 1F behalen.

Tabel 6.18 toont de resultaten van de uitgevoerde regressieanalyses. De ongecorrigeerde ICC is in het sbo 0.100, zoals af te lezen valt uit kolom (1). In de modellen waar gemiddelde leerlingkenmerken en de schoolgrootte worden toegevoegd daalt de ICC naar 0.082. Dit houdt in dat een deel van de verschillen tussen scholen kleiner worden wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in de leerlingpopulatie op de school. Deze daling is wel iets kleiner dan de daling bij het bo. Ook wanneer we in het bo dezelfde gemiddelde leerlingkenmerken meenemen in het model als in het sbo (in plaats van de schoolweging), zien we een grotere daling van de ICC dan in het sbo.

Qua leerlingkenmerken zien we dat leerlingen met max. mbo-2 en mbo3/4 opgeleide ouders relatief minder vaak het basisniveau 1F behalen. Ook meisjes behalen minder vaak dit niveau. De meeste andere leerling en schoolkenmerken

---

³ Om te kijken de gemiddelde leerlingkenmerken op schoolniveau een goede proxy zijn voor het schoolgewicht, is in het bo ook een analyse uitgevoerd waarbij de gemiddelde leerlingkenmerken in plaats van het schoolgewicht aan de regressies is toegevoegd. Dit leidt tot een ICC van 0.062, welke zeer vergelijkbaar is met de ICC wanneer schoolgewicht wordt gebruikt: 0.063 (zie ook kolom 3 van tabel 5.17). Ook de odds-ratios en P -waarden van de meegenomen variabelen zijn zeer vergelijkbaar tussen beide modellen.

zijn niet statistisch significant. Mogelijkerwijs heeft dit te maken met het relatief lage aantal observaties in het sbo.

Tabel 6.18: Samenhang beheersing basisniveau 1 F rekenen en leesvaardigheid met school- en leerlingkenmerken - sbo

	(1)	(2)	(3)	(4)
Meisje		0,328 (0,025)	0,328 (0,025)	0,327 (0,025)
Migratieachtergrond: Westers		0,734 (0,127)	0,758 (0,134)	1,067 (0,931)
Migratieachtergrond: Niet-westers 2 ^e gen		0,864 (0,079)	0,914 (0,086)	1,224 (0,339)
Migratieachtergrond: Niet-westers 1 ^e gen		1,122 (0,147)	1,131 (0,149)	1,385 (0,427)
Opleiding ouders: Max MBO2		0,470 (0,057)	0,491 (0,059)	0,513 (0,070)
Opleiding ouders: MBO34		0,623 (0,066)	0,638 (0,067)	0,676 (0,079)
Opleiding ouders: WO/HBO master		0,967 (0,155)	0,949 (0,152)	1,003 (0,178)
Opleiding ouders: onbekend		0,548 (0,074)	0,558 (0,074)	0,581 (0,084)
Inkomen ouders: beneden modaal		1,027 (0,090)	1,035 (0,091)	1,033 (0,091)
Inkomen ouders: meer dan 2x modaal		1,047 (0,097)	1,030 (0,097)	1,037 (0,100)
Eenoudergezin		0,968 (0,082)	0,981 (0,084)	0,983 (0,084)
Groot gezin		0,918 (0,071)	0,929 (0,073)	0,932 (0,074)
Migratieachtergrond: Westers *				0,692
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,634)
Migratieachtergrond: Westers *				0,562
Opleiding ouders: MBO34				(0,573)
Migratieachtergrond: Westers *				0,473
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,661)
Migratieachtergrond: Westers *				0,743
Opleiding ouders: Onbekend				(0,741)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				0,713
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,231)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				0,657
Opleiding ouders: MBO34				(0,221)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				0,841
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,366)
Migratieachtergrond: NW 2e gen *				0,915
Opleiding ouders: Onbekend				(0,313)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				0,915
Opleiding ouders: Max MBO2				(0,348)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				0,847
Opleiding ouders: MBO34				(0,326)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				0,637
Opleiding ouders: WO/HBO master				(0,324)
Migratieachtergrond: NW 1e gen *				0,652
Opleiding ouders: Onbekend				(0,270)
Schoolgrootte: max. 100 leerlingen			0,924 (0,158)	0,924 (0,158)
Schoolgrootte: 101-200 leerlingen			1,088 (0,168)	1,089 (0,169)
Schoolgrootte: 301-400 leerlingen			0,992 (0,422)	0,994 (0,421)
Schoolgrootte: min. 401 leerlingen			1,454 (0,269)	1,450 (0,267)
Gemiddelde leerlingkenmerken op schoolniveau	Nee	Nee	Ja	Ja
ICC	0,100	0,096	0,082	0,082
Mck-Zav pseudo R2	0,063	0,157	0,161	0,160
Aantal observaties	5808	5808	5808	5808

Noot: Multilevel logistische regressies met random effect op schoolniveau. Sample: Alle toetsdeelnemers in het sbo van het schooljaar 2021/2022 zonder ontheffing of ontbrekende waarden op de schoolgemiddelde variabelen. Afhankelijke variabele: Dummy die aangeeft of de leerling op zowel

rekenen als leesvaardigheid het basisniveau 1F heeft behaald. Referentiecategorie voor geslacht is "jongen". De referentiecategorie voor migratieachtergrond is "geen migratieachtergrond". De referentiecategorie voor opleiding ouders is "hbo". De referentiecategorie voor huishoudinkomen is "tussen modaal en 2x modaal". De referentiecategorie voor eenoudergezin is "geen eenoudergezin". De referentiecategorie voor groot gezin is "geen groot gezin". De referentiecategorie voor schoolgrootte is "201-300 leerlingen". De gemiddelde kenmerken op schoolniveau die zijn meegenomen in kolommen (3) en (4) zijn: aandeel leerlingen met max. mbo2 opgeleide ouders, mbo3/4 opgeleide ouders, wo/hbo-master opgeleide ouders, beneden modaal huishoudinkomen, meer dan 2x modaal huishoudinkomen, eenoudergezinnen, grote gezinnen, en niet-westerse migratieachtergrond. De gemiddelde kenmerken op schoolniveau zijn gestandaardiseerd. Naast de getoonde variabelen is in kolommen (2), (3), en (4) gecontroleerd voor ontbrekende gezinsinformatie en inkomensinformatie door middel van een dummy. Standaardfouten geclusterd op schoolniveau staan tussen haakjes.

7 Prestaties einde speciaal onderwijs

In dit hoofdstuk komen de resultaten voor het so aan bod. In het so kijken we gezien de grote specialisatie van, en sortering van leerlingen naar, bepaalde scholen niet naar verschillen tussen scholen naar leerlingkenmerken.

7.1 Deelname en ontheffingen

Een beperking bij de analyses naar ontheffingen en niet-deelname in het so, is dat het gebrek aan leerjaaraanduiding en het vele maatwerk dat wordt geleverd het lastig maakt om te bepalen wat nu precies de "eindgroep" betreft. Gegeven dat de eindtoets pas sinds kort ook in het so verplicht is, is het onduidelijk of alle leerlingen die deel zouden hebben moeten nemen aan de eindtoets, dit ook daadwerkelijk hebben gedaan of op de juiste manier als niet-deelnemer zijn geregistreerd. In onderstaande tabellen baseren we ons op alle *geregistreeerde* ontheffingen en niet-deelnemers, met daarbij de opmerking dat we niet zeker weten of hiermee het totaal aantal niet-deelnemers in de eindgroep niet wordt onderschat.

Tabel 7.1 toont het percentage leerlingen dat ofwel een ontheffing ofwel niet heeft deelgenomen aan de eindtoets in het so. Tabel 7.2 toont het totaal aantal ontheffingen, ongeacht of de leerling uiteindelijk wel of niet heeft deelgenomen aan de eindtoets, uitgesplitst naar ontheffingsgrond. Tabel 7.3 toont het totaal aantal niet-deelnemers, uitgesplitst naar of de reden van niet-deelname ziekte/verhindering danwel een ontheffingsgrond is geweest. In tabel 7.2 en 7.3 wordt ook gekeken naar de uitkomsten apart per cluster. Hiervoor geldt dat voor een aantal leerlingen informatie over het cluster ontbreekt (45 in tabel 5.19, 50 in tabel 5.20). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabellen opgenomen.

Tabel 7.1: Ontheffingen en niet-deelname – so

	Deelgenomen	Verhindert	Ontheffing
	%	%	%
Geen ontheffing	0	100	0
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	0	0	0,5
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	100	0	86,5
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	0	0	13,1
Totaal obs.	1	81	1.323

Tabel 7.2: Ontheffingen – so

	Ontheffingen				
	Totaal	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4
	%	%	%	%	%
Leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.	0,5	0,0	8,2	0,1	0,7
Zeer moeilijk lerende leerlingen.	86,5	38,5	40,8	88,3	95,7
Meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is.	13,1	61,5	51,0	11,6	3,6
Totaal obs.	1324	13	49	1078	139

Tabel 7.3: Niet-deelname – so

	Niet-deelname				
	Totaal	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4
	%	%	%	%	%
Verhinderings/medische reden	5,8	0,0	2,0	1,5	29,9
Ontheffing	94,2	100,0	98,0	98,5	70,1
Totaal obs.	1404	13	50	1094	197

7.2 Beheersing referentieniveaus

Tabel 7.4 en 7.5 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen. Tabel 7.4 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.5 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein, en de combinatie van alle drie de domeinen.

Tabel 7.4: Beheersing vaardigheidsniveaus per domein – so

	Rekenen	Taal – Lezen	Taal - Taalvaardigheid
	%	%	%
1S / 2F	10,3	31,7	24,6
1F	44,3	52,4	59,3
onder 1F	45,4	15,9	16,1
Totaal obs.	3.257	3.257	3.257

Tabel 7.5: Beheersing vaardigheidsniveaus gecombineerd – so

	Rekenen/lezen 1S/2F	Rekenen/lezen < 1F	Alle domeinen 1S / 2F	Alle domeinen onder 1F
	%	%	%	%
Nee	91,8	87,0	94,9	94,1
Ja	8,2	13,0	5,1	5,9
Totaal obs.	3.257	3.257	3.257	3.257

7.3 Samenhang prestaties lezen, taalverzorging en rekenen

Tabel 7.6 toont het percentage van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, conditioneel op het behalen van het streefniveau in 1 van de andere domeinen.

Tabel 7.6: *Beheersing vaardigheidsniveaus andere domeinen, conditioneel op behalen streefniveau in een bepaald domein – so*

	Rekenen 1S		Lezen 2F		Taalverzorging 2F	
	Lezen	Taalvz.	Rekenen	Taalvz.	Rekenen	Lezen
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	79,9	59,9	25,9	41,5	24,9	53,4
1F	18,6	38,6	58,7	54,7	53,1	41,3
onder 1F	1,5	1,5	15,4	3,9	21,9	5,4
Totaal obs.	334		1.032		802	

7.4 Beheersing vaardigheidsniveaus – Splitsing naar leerlingkenmerken

Tabel 7.7 en 7.8 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het geslacht van de leerling. Tabel 7.7 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.8 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen is waarvoor informatie over het geslacht ontbreekt (5), de uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabellen opgenomen.

Tabel 7.7: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – so*

	Rekenen		Lezen		Taalverzorging	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%	%	%
1S / 2F	11,7	4,4	31,6	32,1	24,2	26,6
1F	46,1	37,5	52,4	52,5	58,6	62,0
onder 1F	42,2	58,1	16,0	15,4	17,2	11,4
Totaal obs.	2.610	642	2.610	642	2.610	642

Tabel 7.8: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar geslacht – so*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%	%	%	%
Nee	90,8	96,0	87,3	85,8
Ja	9,2	4,0	12,7	14,2
Totaal obs.	2.610	642	2.610	642

Tabel 7.9 en 7.10 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het cluster van deze leerling. Tabel 7.9 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.10 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen is waarvoor informatie over het onderscheid tussen cluster 3 en 4 ontbreekt (70), de uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabellen opgenomen. Wel is er een rij toegevoegd met daarin "cluster overig – totaal". Dit betreft de huidige cluster-indeling op leerlingniveau. Deze is voor 40 observaties ontbrekend.

Tabel 7.9: Beheersing vaardigheidsniveaus naar cluster – so

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Cluster 1	17,9	42,9	39,3	50,0	35,7	14,3	17,9	57,1	25,0	28
Cluster 2	3,8	36,7	59,5	10,6	66,2	23,2	18,2	68,9	12,9	556
Cluster 3	7,9	39,5	52,6	31,6	52,0	16,4	23,1	57,3	19,6	506
Cluster 4	12,4	47,9	39,7	37,3	48,9	13,8	26,9	57,5	15,6	2.097
Cluster overig - totaal	11,6	46,1	42,4	36,1	49,8	14,2	26,1	57,4	16,5	2.633

Tabel 7.10: Beheersing vaardigheidsniveaus naar cluster – so

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Cluster 1	82,1	17,9	92,9	7,1	28
Cluster 2	98,0	2,0	81,1	18,9	556
Cluster 3	93,3	6,7	85,6	14,4	506
Cluster 4	89,9	10,1	88,8	11,2	2.097
Cluster overig - totaal	90,6	9,4	88,3	11,7	2.633

Tabel 7.11 en 7.12 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald referentieniveau behalen, uitgesplitst naar het initiële schooladvies van de leerling. Tabel 7.11 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.12 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan het advies ontbreekt (314), er geen specifiek advies mogelijk is geweest (18), of een vso advies hebben ontvangen (451). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.⁴

⁴ De tabellen wijken daarnaast iets af van de corresponderende grafiek in het publieksrapport. Dit komt omdat we bij een te laag aantal observaties per categorie er in het publieksrapport voor hebben gekozen deze samen te voegen met de naastgelegen categorie. Hiermee willen we voorkomen dat eventuele verschillen op basis van een te beperkt aantal observaties worden over-geïnterpreteerd.

Tabel 7.11: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – so

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
pro	0,0	11,9	88,1	2,3	56,4	41,3	9,4	58,7	31,9	477
vmbo-b	1,3	39,9	58,8	14,5	68,2	17,2	14,5	65,9	19,6	674
vmbo-b / vmbo-k	1,6	51,1	47,4	21,1	63,2	15,8	16,3	70,5	13,2	190
vmbo-k	5,0	67,6	27,4	37,1	58,2	4,7	23,8	66,2	10,0	340
vmbo-k / vmbo-(g)t	7,0	80,2	12,8	48,8	47,7	3,5	36,0	62,8	1,2	86
vmbo-(g)t	19,1	70,7	10,2	61,0	36,6	2,4	40,3	55,1	4,6	372
vmbo-(g)t / havo	34,1	61,2	4,7	75,3	22,4	2,4	48,2	50,6	1,2	85
havo	52,8	47,2	0,0	83,2	16,8	0,0	57,1	42,2	0,6	161
havo-vwo	65,3	34,7	0,0	93,9	6,1	0,0	65,3	34,7	0,0	49
vwo	80,0	20,0	0,0	100,0	0,0	0,0	87,5	12,5	0,0	40

Noot: in de publieksrapportage zijn de groepen havo-vwo en vwo samengenomen vanwege het lage aantal observaties.

Tabel 7.12: Beheersing vaardigheidsniveaus naar initieel schooladvies – so

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
pro	100,0	0,0	61,8	38,2	477
vmbo-b	99,3	0,7	86,8	13,2	674
vmbo-b / vmbo-k	100,0	0,0	91,1	8,9	190
vmbo-k	97,4	2,6	98,5	1,5	340
vmbo-k / vmbo-(g)t	95,3	4,7	98,8	1,2	86
vmbo-(g)t	86,0	14,0	99,2	0,8	372
vmbo-(g)t / havo	75,3	24,7	98,8	1,2	85
havo	52,8	47,2	100,0	0,0	161
havo-vwo	38,8	61,2	100,0	0,0	49
vwo	20,0	80,0	100,0	0,0	40

Noot: in de publieksrapportage zijn de groepen havo-vwo en vwo samengenomen vanwege het lage aantal observaties.

Tabel 7.13 en 7.14 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de migratieachtergrond van de leerling. Tabel 7.13 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.14 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen is

waarvoor informatie over de migratieachtergrond ontbreekt (10), de uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabellen opgenomen.

Tabel 7.13: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – so*

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Geen migr.	10,8	46,2	42,9	35,3	50,9	13,8	25,7	59,2	15,1	2.364
NW- 1 ^e generatie	6,5	30,4	63,0	9,8	58,7	31,5	19,6	52,2	28,3	92
NW- 2 ^e generatie	7,0	37,3	55,6	20,7	58,2	21,1	19,5	62,0	18,5	498
Westers	12,6	45,7	41,6	29,0	52,2	18,8	27,0	57,3	15,7	293

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 7.14: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar migratieachtergrond – so*

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Geen migr.	91,0	9,0	88,7	11,3	2.364
NW- 1 ^e gen	96,7	3,3	75,0	25,0	92
NW- 2 ^e gen	95,2	4,8	81,9	18,1	498
Westers	90,4	9,6	85,3	14,7	293

Noot: NW staat voor Niet-Westers.

Tabel 7.15 en 7.16 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar het hoogst behaalde opleidingsniveau van de ouders, en het huishoudinkomen van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 7.15 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.16 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan informatie over het huishoudinkomen (227) of het opleidingsniveau van de ouders ontbreekt (414). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 7.15: *Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – so*

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau										
MBO2	6,1	40,8	53,1	21,6	57,8	20,6	21,9	58,0	20,1	921
MBO34	8,5	46,3	45,2	31,5	53,8	14,7	21,8	62,1	16,1	1.097
HBO	15,9	47,5	36,6	43,8	43,9	12,3	30,5	60,0	9,5	528
WO / HBO master	24,2	46,5	29,3	51,9	39,1	9,1	37,4	49,5	13,1	297
Huishoudinkomen										

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
Beneden modaal	5,3	41,6	53,1	25,9	55,3	18,8	23,1	58,9	17,9	998
Modaal – 2x modaal	12,8	46,1	41,1	34,4	51,3	14,3	24,8	60,2	15,1	1.559
Hoger dan 2x modaal	15,6	48,8	35,5	40,4	49,0	10,6	28,8	58,6	12,7	473

Tabel 7.16: Beheersing vaardigheidsniveaus naar opleidingsniveau en huishoudinkomen ouders – so

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	N
Opleidingsniveau					
MBO2	95,3	4,7	83,0	17,0	921
MBO34	93,3	6,7	88,1	11,9	1.097
HBO	87,5	12,5	90,5	9,5	528
WO / HBO master	78,1	21,9	92,3	7,7	297
Huishoudinkomen					
Beneden modaal	95,9	4,1	84,2	15,8	998
Modaal – 2x modaal	89,9	10,1	88,6	11,4	1.559
Hoger dan 2x modaal	86,7	13,3	91,8	8,2	473

Tabel 7.17 en 7.18 tonen de percentages van de eindtoetsdeelnemers in het so die een bepaald vaardigheidsniveau behalen, uitgesplitst naar de gezinssamenstelling van het huishouden waartoe de leerling behoort. Tabel 7.17 toont de resultaten apart per domein, tabel 7.18 toont deze voor de combinatie van het reken- en leesvaardigheidsdomein. Voor beide tabellen geldt dat er een aantal leerlingen zijn waarvan informatie over de gezinssamenstelling ontbreekt (278). De uitkomsten van deze leerlingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 7.17: Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling – so

	Rekenen			Lezen			Taalverzorging			Aantal obs
	1S	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	2F	1F	onder 1F	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N
Eenoudergezin										
Nee	11,8	46,7	41,5	34,7	50,6	14,7	26,5	59,4	14,1	1.977
Ja	9,1	40,8	50,1	27,8	55,8	16,4	21,8	59,8	18,5	1.002
Groot gezin										
Nee	11,7	45,9	42,5	34,0	51,8	14,3	26,0	59,6	14,3	2.028
Ja	9,1	42,4	48,5	29,1	53,5	17,4	22,5	59,3	18,2	951

Tabel 7.18: Beheersing vaardigheidsniveaus naar gezinssamenstelling- so

	Rekenen & lezen 1S/2F		Rekenen & lezen onder 1F		Aantal obs N
	Nee	Ja	Nee	Ja	
	%	%	%	%	
Eenoudergezin					
Nee	90,3	9,7	88,3	11,7	1.977
Ja	93,2	6,8	86,0	14,0	1.002
Groot gezin					
Nee	90,6	9,4	88,2	11,8	2.028
Ja	92,7	7,3	86,0	14,0	951

8 Referenties

McKelvey, R., and Zavoina, W. (1975): "A Statistical Model for the Analysis of Ordinal Level Dependent Variables", *Journal of Mathematical Sociology* 4, pp. 103-120.

9 Bijlagen

9.1 Concretisering van referentieniveaus.

Bron: www.taalenrekenen.nl

Globale beschrijving vaardigheden voor referentieniveau 1F lezen en taalverzorging

De leerling:

- kan eenvoudige teksten over herkenbare onderwerpen zodanig vloeiend lezen dat woordherkenning en tekstbegrip de leerling niet in de weg staan;
- kan jeugdliteratuur, waarvan de structuur eenvoudig is, belevend lezen;
- kan de meest voorkomende leestekens gebruiken;
- kent woordsoorten en beheerst werkwoordspelling en regels voor spelling.

Globale beschrijving van de vaardigheden voor referentieniveau 1S/2F lezen en taalverzorging

De leerling:

- kan instructieve teksten en betogende teksten lezen en eenvoudige adolescentenliteratuur;
- kan de hoofdgedachte van een tekst weergeven en legt relaties tussen tekstdelen en kan die evalueren en beoordelen;
- beheerst nog niet alle spellingsproblemen, heeft kennis van de lijdende, bedrijvende en vragende vorm, en beheerst moeilijke gevallen van de persoonsvorm.

Globale beschrijving van de vaardigheden voor referentieniveau 1F rekenen

De leerling:

- weet eenvoudige getallen, bewerkingen en symbolen correct te noteren en te gebruiken;
- kan getallen lezen en uitleggen hoe getallen uit cijfers opgebouwd zijn;
- kan hoofdrekenen met en zonder notatie van tussenresultaten;
- kan hoofdbewerkingen (+, -, x, :) met gehele en eenvoudige decimale getallen op papier uitvoeren, evenals bewerkingen met eenvoudige breuken;
- kan berekeningen uitvoeren om problemen op te lossen en de rekenmachine op verstandige wijze inzetten;
- kan in de context van verhoudingen eenvoudige berekeningen uitvoeren, ook met procenten en verhoudingen;
- kan veel voorkomende en eenvoudige meetinstrumenten gebruiken en aflezen, met maateenheden rekenen en in eenvoudige gevallen maateenheden in elkaar omzetten;
- heeft een gevoel ontwikkeld voor standaardmaten in veel voorkomende situaties;

- kent namen van enkele meetkundige figuren en begrippen en kan deze gebruiken om situaties in de ruimte te beschrijven;
- kan eenvoudige tabellen, diagrammen en grafieken gebruiken bij het oplossen van problemen, ook om eenvoudige berekeningen uit te voeren.

Globale beschrijving van de vaardigheden voor referentieniveau 1S rekenen

Getallen

De leerling:

- heeft de eigenschappen van getallen en bewerkingen (efficiënt rekenen) paraat en maakt hiervan gebruik bij het rekenen met grotere getallen, decimale getallen, moeilijkere breuken en gemengde getallen;
- kan standaardprocedures met inzicht gebruiken binnen situaties waarin gehele getallen, breuken en decimale getallen voorkomen; weet waarom er procedures zijn die altijd werken en weet waarom dat zo is.

Verhoudingen

De leerling:

- kan rekenen met percentages, ook met moeilijke getallen en kan breuken, verhoudingen en percentages in elkaar omzetten;
- weet dat een percentage relatief van karakter is;
- kent de decimale structuur van het metriek stelsel. Kan rekenen met vergrotingsfactoren en schaal.

Meten en Meetkunde

De leerling:

- kan gegevens van meetinstrumenten interpreteren en alledaagse aanduidingen in gebruik herkennen;
- heeft de standaardoppervlaktematen en inhoudsmaten paraat;
- kan redeneren welke maat in welke context past;
- kan redeneren met symmetrische figuren en meetkundige patronen voortzetten;
- weet formules te gebruiken en te verklaren bij het berekenen van oppervlakte en inhoud van eenvoudige figuren;
- kan redeneren en uitleg geven bij de samenhang tussen omtrek, oppervlakte en inhoud van figuren en objecten.

Verbanden

De leerling:

- kan berekeningen uitvoeren op basis van informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen en is in staat hieruit conclusies te trekken over een (toekomstige) situatie;
- kan punten in een assenstelsel plaatsen en coördinatoren aflezen;
- kan conclusies trekken op basis van een voorstelling van een verband en kan in globale zin grafieken schetsen;
- kan patronen in eenvoudige rijen getallen ontdekken.

9.2 Verklaring voor aantal ontbrekende waarden in opleidingsniveau ouders

Het opleidingsniveau van de ouders is bepaald op basis van het "hoogsteopltab" bestand van het CBS. Dit bestand is gebaseerd op een combinatie van diploma-registratiebestanden en enquêtegegevens uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Zie voor een uitgebreide beschrijving van de samenstelling van het hoogste opleidingsbestand <https://www.cbs.nl/-/media/cbs-op-maat/microdatabestanden/documents/2022/40/hogsteopltab.pdf> en <https://www.cbs.nl/-/media/cbs-op-maat/microdatabestanden/documents/2021/29/gebruikershandleiding-onderwijsinformatie-uit-het-ssb.pdf>

Het hoogste opleidingsniveau van de ouders van leerlingen is niet voor alle leerlingen bekend. Dit komt omdat de administratieve registratie van behaalde opleidingen over verloop van tijd zijn intrede hebben gedaan. Registraties over het hoger onderwijs bestaan sinds de 80-er jaren, voor het voortgezet onderwijs vanaf eind 90-er jaren en MBO-informatie is pas sinds begin van de jaren 2000 beschikbaar. Vanaf 2008 is ook registerinformatie beschikbaar voor het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Verder nemen de registers niet alle vormen van onderwijs waar. Onderwijs genoten in het buitenland, onderwijs aan particuliere instellingen en lange bedrijfsopleidingen en cursussen worden onderschat.

Tezamen betekent dit dat er relatief veel informatie in registraties is voor jongere leden van de bevolking die hun opleiding in Nederland hebben genoten, minder voor de oudere bevolking, en voor ingezetenen die hun diploma's in het buitenland hebben behaald. Dit zorgt er ook voor dat er een bepaalde mate van selectiviteit zit in de groep leerlingen voor wie het ouderlijk opleidingsniveau niet geobserveerd kan worden: vaker zijn dit leerlingen met een migratieachtergrond, en leerlingen waarvan op basis van hun vaardigheidsscores verwacht kan worden dat hun ouders niet hoogopgeleid zijn.